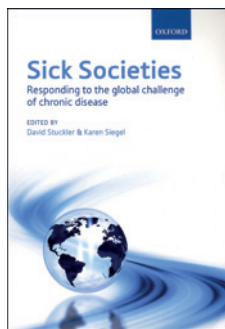

Kroniske sykdommer med politiske løsninger

David Stuckler, Karen Siegel, red.
Sick societies
 Responding to the global challenge of chronic disease. 352 s, tab, ill. Oxford: Oxford University Press, 2011. Pris GBP 40
 ISBN 978-0-19-957440-7

I *Sick societies* henvender forfatterne seg til både medisiner og andre profesjoner med interesse for internasjonal helse og samfunnsmedisin. Innledningen og avslutningen passer for et bredere publikum, inkludert aktivister, pasientorganisasjoner og andre med interesse for feltet.

Språket er lettfattelig, og man får raskt en god oversikt. Forfatterne innleder hvert kapittel med en faktaboks som presenterer hovedpunktene, og de avslutter kapitlene med en grundig oppsummering. I tillegg understreker de flere av hovedpoengene i tabellform, figurer og nøkkelpunkter. Avslutningsvis er det en litteraturliste med drøyt 700 referanser og et alfabetisk stikkordregister.

Kroniske lidelser som hjerte- og karsykdommer, kreft, lunge- sykdommer og diabetes sto i 2010 for nesten 60 % av alle dødsfall i verden. Omtrent 80 % av disse dødsfallene skjedde i lav- og middelinntektsland, og kroniske sykdommer tar nå langt flere liv enn alle infeksjonssykdommer samlet. Først og fremst unge mennesker rammes, og utviklingen er eksplosiv: Om trenden fortsetter, vil sykkeligheten og dødeligheten av kroniske sykdommer tredobles innen 2030.

Forfatterne argumenterer sterkt for at kroniske sykdommer er et neglisjert område som nå utgjør den største trusselen for global helse. Likevel er disse sykdommene ikke inkludert i FNs tusenårsplan. Økt tilgjengelighet av tobakk, alkohol, salt, sukker og fett i kombinasjon med manglende fysisk aktivitet utgjør de viktigste årsaksfaktorene. Forfatterne diskuterer spesifikt utviklingen i raskt voksende økonomier som Kina, India, Brasil, Mexico og Sør-Afrika. Mer enn 20 % av barn i kinesiske og sørafrikanske byer er overvektige.

Hvordan skal vi snu denne globale trenden? Forfatterne hevder at både problemet og løsningene er politiske mer enn rent medisinske, og de diskuterer bl.a. sosiale medier for å kunne oppnå endringer. For øvrig nevnes kampen mot hiv og aids som en modell på hvordan man politisk, logistisk og medisinsk kan øke tilgjengeligheten til nødvendig behandling som blodtryksmedisiner og insulin. Billige generika, effektiv medikamentdistribusjon, pasientopplæring og kontinuitet er viktige stikkord.

Sick societies fenger og er et svært viktig bidrag for å forstå og bekjempe vår tids største helseproblem. Boken er faktabasert, men ikke verdinøytral, og bør kanskje leses som et debattinnlegg mer enn en lærebok.

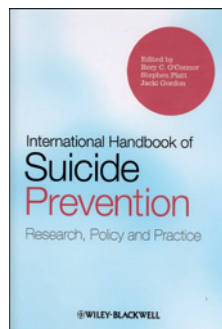
Vi er nå i ferd med på vinne den globale kampen mot hiv og aids fordi den også angår vår del av verden. Kanskje dette kan bli løsningen også for livsstilssykdommene.

Jeg leste store deler av boken under en flyreise gjennom Europa, hvor menyvalget var «sweet or salt», drinkene gratis, tobakken billig og avisene omhandlet smørangel i verdens rikeste land. Man trenger ikke reise langt for å finne syke samfunn.

Marius Trøseid

Infeksjonsmedisinsk avdeling
 Oslo universitetssykehus, Ullevål

Värdefullt om att förebygga självmord

Rory C. O'Connor, Stephen Platt,
 Jacki Gordon, red.
International handbook of suicide prevention
 Research, policy and practice. 677 s, tab, ill.
 Chichester: Wiley-Blackwell, 2011.
 Pris USD 200
 ISBN 978-0-470-68384-2

International handbook of suicide prevention är en imponerande sammanställning av nästan all kunskap inom suicidologien med särskild inriktning mot möjligheterna att förebygga suicid och suicidala handlingar. Boken innehåller 36 kapitel skrivna av sammanlagt 76 författare från hela världen med undantag av Afrika och Sör-Amerika. Ett fåtal kapitel har skandinaviska författare, de flesta kommer från USA och andra engelskspråkiga miljöer. I del 1 diskuterar författarna klassifikationsfrågor och nomenklatur, epidemiologi och olika bakgrunds faktorer och riskfaktorer vid suicid, exempelvis olika psykiatriska sjukdomstillstånd och sociala faktorer, religion – ja, det mesta vi antar eller vet har någon slags betydelse i sammanhanget.

I del 2 tar författarna upp olika interventionsmodeller vad gäller behandling av suicidalitet. Lars Mehlum och Erlend Mork från Oslo bidrar med ett värdefullt kapitel om omhändertagandet efter ett självmordsförsök. De redogör först för olika rekommenderade uppföljningsmodeller och beskriver sedan erfarenheterna av de nationella strategier för uppföljning som man försökt implementera i Norge. De svårigheter man sett med att upprätthålla monitoreringssystemen över tid, är ju välkända också från annat håll, men viktigt att försöka hantera.

Del 3 omhandlar mera specifikt olika strategier för att förebygga självmordshandlingar. I ett kapitel med bl.a. Danuta Wasserman från det svenska nationella centret för suicidforskning och prevention (NASP), presenteras exempel från bl.a. Sverige, Uganda, Japan och Kina. En viktig konklusion är att det är möjligt att förebygga suicid, men att det kräver samverkan mellan många olika aktörer. Självmord är inte bara psykiatrins ansvar. Heidi Hjelmeland och Birthe Loa Knizek från Trondheim bidrar med ett intressant och möjligen kontroversiellt kapitel: *What kind of research do we need in suicidology today?*. De efterlyser mer av kvalitativa studier i stället för de många upprepade studierna från hela världen över epidemiologi och riskfaktorer, inklusive sökandet efter suicidgenen. En viktig utgångspunkt är att suicid faktiskt ju är en intentionell handling, ett uttryck för en existentiell problematik. Då blir det viktigt att försöka förstå hur individer uppfattar sin livssituation och hur suicidet kan bli ett alternativ för dem.

Boken avslutas med ett kapitel där editorene sammanställt svaren från alla medförfattare som fått ange de tre mest signifikanta framstegen inom området de senaste 25 åren och de tre största utmaningarna framöver. Majoriteten av framstegen fanns inom forskningsfältet, medan de främsta utmaningarna finns inom implementeringen av interventionsprogram i praktiken.

Dette är alltså en mycket rik kunskapskälla för alla som arbetar med suicidproblemet – här finns det mesta av relevans diskuterat av en internationell expertis. Inte minst värdefull är de omfattande referenslistorna till varje kapitel.

Lars Jacobsson

Enheten för psykiatri
 Umeå universitet
 Sverige